ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΓΚΕΟΡΓΚ ΜΠΥΧΝΕΡ: «Ὁ θάνατος τοῦ Δαντών»

Τοῦ ΤΩΝΗ ΤΣΙΡΜΠΙΝΟΥ

Βαθύτατη ὑπῆρξε ἡ συγκίνησή μας τὸ βράδυ τῆς ἐνάρξεως τῶν παραστάσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἦτανε ἡ πρώτη παράσταση μετὰ ἀπὸ τὴν ἐφτάχρονη ἐπιδρομὴ τῶν ἀγραμμάτων δικτατόρων, ποὺ εἶχανε παραδώση τὰ Κρατικὰ Θέατρα στὰ χέρια ἑνὸς ἀνίδεου καὶ ἄσχετου Στρατηγοῦ.

Βέβαια κάποτε θὰ ἔρθη ἡ ὥρα τῆς ἀναφορᾶς στὸ γεγονὸς ὅτι τὸν ἀνυποψίαστο αὐτὸ στρατηγὸ δέχτηκαν νὰ τὸν περιβάλλουν καὶ νὰ συγκροτήσουν ὑπὸ τὴν προεδρία του, διοικητικὸ συμβούλιο καὶ καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπή, καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου (!) πρωταγωνίστριες τοῦ θεάτρου' (ἡ μία ἔμεινε μεχρι τῆς ἀπελευθερώσεως) καὶ ἄλλοι δῆθεν πνευματικοὶ ἄνθρωποι! Οἱ ἐπιλήσμονες αὐτοὶ ποὺ ἐπρόδωσαν τὴν ἀποστολὴ τῶν πνευματικῶν ἡγητόρων νὰ στέκονται φρουροὶ τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν θὰ πρέπει ὁριστικῶς πιὰ νὰ ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ βασανισμένου αὐτοῦ τόπου. Τὸ ὅτι μερικοὶ ἐθεάθησαν στὴν ἐπίσημη ἔναρξη τῆς νέας αὐτῆς περιόδου ἦτανε τὸ ὀλιγότερον πρόκληση.

Ἡ ἀπελευθερωτικὴ περίοδος τῆς κεντρικῆς σκηνῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου μὲ ὑπεύθυνο πιὰ ἕνα ἀληθινὸ θεατράνθρωπο καὶ ἕνα ἀπὸ τοὺς πραγματικοὺς θεατρικοὺς ἡγέτες τοῦ τόπου, ἔγινε μὲ τὸ ἔργο τοῦ Γκέοργκ Μπύχνερ «Ὁ θάνατος τοῦ Δαντών».

Ἡ παγκόσμια κριτικὴ στάθηκε σκληρὴ καὶ ἐπιθετικὴ γιὰ τὸ ἔργο αὐτό. Τὸ χαρακτήρισε ἔργο στατικὸ καὶ τοῦ κατελόγισε ὅτι ὁ Δάντων εἶναι οὐσιαστικὰ ἀνύπαρκτος σὰν δραματικὸς χαρακτήρας (κάποιος μάλιστα τόνισε ὅτι εἶναι ὁ ὀλιγώτερος δραματικὸς χαρακτήρας ποὺ συνέλαβε ποτὲ δραματικὸς συγγραφέας) καὶ ὅτι τὸ ἔργο στερεῖται συγκρούσεων χαρακτήρων. Ἡ μεγαλοστομία τοῦ ἔργου ἐπίσης ἐνοχλεῖ παρ' ὅλο ὅτι λαμβάνεται ὑπ' ὄψη ὅτι εἶναι γραμμένο ἀπὸ ἕνα νεαρώτατο συγγραφέα (πέθανε 24 ἐτῶν) ποὺ συγχρόνως ἦτανε κι' ἕνας ἀπογοητευμένος ἐπαναστάτης. Γι' αὐτὸ ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ἔργο σὲ πολλὲς σκηνές του εἶναι ἔντονα ἀντιδραστικὸ καὶ ἀντιλαϊκό, ἀφοῦ παρουσιάζει βασικὰ τὸ λαὸ σὰν ἕνα ἀνερμάτιστο καὶ ἀνώριμο πλῆθος.

Ἐξ ἄλλου σ' ἕνα γράμμα στοὺς γονεῖς του ὁ Μπύχνερ ἔγραψε: «Κατὰ τὴν γνώμη μου ἂν ὑπάρχει κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήση αὐτὸν τὸν καιρὸ εἶναι ἡ βία». Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὑπάρχει στὸν νεαρὸ συγγραφέα μιὰ διχασμένη συναισθηματικότητα ποὺ τὴν μεταφέρει καὶ στὸν ἥρωά του (τὸν Δάντων). Ἔτσι ἐνῶ γράφει τὰ παραπάνω γιὰ τὴν βία τὴν ἴδια ἀπάνω κάτω περίοδο βάζει τὸν Δαντὼν νὰ λέη ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του πεθαίνουν ἀλλὰ εἶναι πιθανὸν τὰ κόκκαλά τους ξεπλυμένα ἀπὸ τὴν πλημμύρα τῆς ἐπαναστάσεως νὰ μαζευτοῦν ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ νὰ γίνουν ὄργανα γιὰ νὰ σπάσουν τὰ κεφάλια τῶν βασιλιάδων. Προσωπικὰ δὲν ἔχω καμμιὰ συμπάθεια στὸ ἔργο καὶ θὰ τὸ ἔβρισκα ἀδικαιολόγητο καὶ ἀπαράδεκτο ἂν ἀνέβαινε μιὰ ὁμιλὴ γιὰ τὸ χώρα μας καὶ γιὰ τὸ ἐθνικὸ θέατρο ἐποχή. Τώρα γιὰ ἔναρξη τῆς μεταπελευθερωτικῆς περιόδου δέχομαι τὴν ἀπόφαση τοῦ κ. Μινωτῆ νὰ τὸ ἀνεβάση γιὰ νὰ γίνη ἡ ἔναρξη αὐτὴ μὲ μιὰ μεγαλειώδη θεαματικὴ παράσταση. Μιὰ πανηγυρικὴ ἔναρξι ποὺ τὴν δεχόμαστε μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ἀπ' ἐδῶ κι' ἐμπρὸς τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο θὰ προχωρήση ἐκεῖ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ εὐθύνη του καὶ τὸ καθῆκον του.

Ὁ κ. Μινωτῆς ἀπέφυγε νὰ προχωρήση καὶ σὲ μιὰ ριζοσπαστικὴ σκηνοθεσία ποὺ μποροῦσε νὰ δώση μιὰ ἀνανέωση στὸ ρουτιδωμένο αὐτὸ ἔργο. Καὶ τὸ ἀπέφυγε κι' αὐτὸ σκόπιμα γιὰ νὰ τιμηθῆ ἡ μνήμη τοῦ Φώτου Πολίτη, στὰ χνάρια τῆς σκηνοθεσίας τοῦ ὁποίου βάσισε καὶ τὴν δική του σκηνοθεσία ὁ κ. Μινωτῆς. Μιὰ σκηνοθεσία ὅμως ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει ἔντονη τὴν σφραγίδα τῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν ἱκανοτήτων τοῦ κ. Μινωτῆ ἀλλὰ παγώνει τὸν σημερινὸ θεατὴ καὶ τὸν κρατάει ἔξω ἀπὸ κάθε ἐπαφὴ μὲ ὅσα συμβαίνουν στὴν σκηνή.

Ἀπὸ πλευρᾶς ἑρμηνείας ἐκεῖνο ποὺ πρωτεύει νὰ ὑπενθυμίσουμε σὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἠθοποιοὺς τοῦ Ἐθν. Θεάτρου εἶναι ὅτιδὲν πρέπει νὰ φωνάζουν Αὐτὴ ἡ κακὴ ροντηρικὴ κληρονομιὰ τῆς μεγαλοστομίας, τοῦ τραγουδιοῦ, τοῦ στόμφου καὶ τῆς ἀπαγγελίας θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀπὸ πολλὰ χρόνια φυγαδευθῆ ἀπὸ τὸ θέατρο. Κατὰ τ ἄλλα ἔκαναν ὅλοι τους (καὶ δὲν εἶναι λίγοι, πάνω ἀπὸ 100 προσωπα, κινήθηκαν στὴν σκηνή), ὅ,τι μποροῦσαν. Καὶ εἶναι ἄξιε παινος διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κ. Στ. Βόκοβιτς ποὺ ἔπαιξε τὸν ρόλο τοῦ Δαντὼν καὶ τὸν κ. Λ. Καλλέργη (Ροβεσπίερος) οἱ ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἔμπειροι ἠθοποιοὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου ὅπως οἱ κ.κ. Ν. Τζόγιας, Γ. Βαφιᾶς, Π. Ζερβός, Ἔλλη Βοζικιάδου, Δ. Μαλαβέτας, Γ. Ἀργύρης, Χρ. Πάρλας Γ. Τσιτσόπουλος, Ἀντιγόνη Γλυκοφρύδη, Ζώρας Τσάπελης, Γκ. Μπινιάρης, Μιράντα Ζαφειροπούλου. Θ. Ἰωαννίδου, Πίτσα Καπιτσινέα καὶ τόσοι ἄλλοι περιορίσθηκαν σὲ μικροὺς χωρὶς μεγάλη ὀντότητα ρόλους.

Συμβατικὲς ἀλλὰ τουλάχιστον λιτὲς καὶ χωρὶς νὰ παραγεμίζουν τὴν παράσταση οἱ σκηνογραφίες τοῦ κ. Κλ. Κλώνη. Τὰ κοστούμια ὅμως τοῦ κ. Διονύση Φωτόπουλου ἦτανε τὸ κυρίαρχο στοιχεῖο τῆς παραστάσεως κοστούμια ποὺ χαρακτήριζουν πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ κείμενο τὴν ἐποχὴ καὶ τὰ πρόσωπα ἐνῶ συγχρόνως ἔδιναν τὸ μέγιστο μέτρο τῆς χρωματικῆς ἁρμονίας σὲ κάθε σκηνή. Ἐπισημαίνω τὴν συμβολὴ τῆς χορογράφου κ. Μαρίας Χόρς στὴν κίνηση τοῦ πλήθους. Ἡ μετάφραση τοῦ Γ. Καρανικολοῦ ἐτόνισε δυστυχῶς τὴν ἔξω τῆς ἐποχῆς μας μεγαλοστομία τοῦ ἔργου.

ΤΩΝΗΣ ΤΣΙΡΜΠΙΝΟΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Στὸ κριτικὸ σημείωμα γιὰ τὸ ἔργο «Ἀρκαδία — Ζάτουνα» στὸ θέατρο «Ρωμιοσύνη» ἀνεφέρθη σὰν διευθυντὴς ὀρχήστρας ὁ κ. Τ. Καρακατσάνης ἐνῶ τὸ ἔργο διευθύνει μουσικὰ ὁ κ. Βασίλης Γαϊτάνος. Τοῦ ζητοῦμε συγγνώμη. Αὐτὰ συμβαίνουν. Καὶ πρὶν λίγες μέρες στὴν κριτικὴ τοῦ ἔργου τοῦ Κοὺν τὸ ὄνομα τοῦ κριτικοῦ κ. Τ. Τσιρμπίνου ἔγινε Τώνης Τσιριγκούλης!